

університету. Серія педагогічна (вип. 13. с. 241-250). Кам'янець-Подільський / Karpenko, T. P. (2007). Rozkryttia pytannia pidgotoky vchytelia muzyky do vykonavskoi diialnosti u naukovo-metodychnii literature [Disclosure of music teacher's preparation for performing activity in scientific and methodological literature issue]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskogo derzhavnogo universytetu. Seriia pedagogichna* (Vol. 13. pp. 241-250). Kamianets-Podilskii. [in Ukrainian].

5. Кашкадамова, Н. (2006). Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя. *Підручник*. Тернопіль: АСТОН. / Kashkadamova, N. (2006). Istoriiia fortepiannogo mystetstva XIX storichcha [History of XIX century piano art]. *Pidruchnyk*. Ternopil: ASTON. [in Ukrainian].

6. Коган, Г.М. (1979). *Работа пианиста*. Москва: Музыка / Kogan, G. M. *Rabota pianista* [Pianist's play]. Moskva: Muzyka. [in Russian].

7. Корихалова, Н.А. (1979) *Интерпретация музыки*. Ленинград: Музыка / Korykhalova, N. A. (1979). *Interpretaciya muzyki* [Music interpretation]. Leningrad: Muzyka. [in Russian].

8. Леонтьев, А.Н. (1995). *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва: Политиздат / Leontiev, A. N. (1995) *Deiatelnost. Soznanie. Lichnost* [Activity. Consciousness. Personality]. Moskva: Politizdat. [in Russian].

9. Падалка, Г.М. (2008). *Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін* [навч. посібник]. Київ: Освіта України. / Padalka, G. M. (2008). *Pedagogika mystetstva: teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin* [Pedagogy of art: theory and methodology of theaching artistic disciplines][navch. posibnyk]. Kyiv: Osvita Ukrainy/ [in Ukrainian].

УДК 378.091.12.011.3 – 051: 78.071.4

UDC 378.091.12.011.3 – 051: 78.071.4

ВІРА НАЙДА,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
(Україна, м. Хмельницький, гуманітарно-педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139)*

VIRA NAIDA,

*candidate of pedagogical sciences, senior lecturer
(Ukraine, Khmelnytskyi, Humanitarian-Pedagogical Academy,
Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)
orcid.org/0000-0002-0878-0537*

ЮРІЙ НАЙДА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, Хмельницький, гуманітарно-педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139)*

YURI NAIDA

*candidate of pedagogical sciences, associate professor
(Ukraine, Khmelnytskyi, Humanitarian-Pedagogical Academy,
Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)
orcid.org /0000-0003-4765-2519*

Підготовка вчителя музики загальноосвітньої школи у вищих навчальних закладах України у XX ст.

Preparation of a Music Teacher of a General Educational School in Higher Educational Institutions of Ukraine in the XXth Century

Анотація. Музично-педагогічна освіта є важливим компонентом у розвитку особистості, що спонукало авторів до вибору теми. На основі опрацьованих матеріалів у даній статті висвітлено історичні події та виділені їх особливості, що презентують результати дослідження питання підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи у вищих навчальних закладах України у XX ст. Авторами охарактеризовано основні зміни, яких зазнавала музично-педагогічна освіта протягом зазначеного періоду.

Зібрані та проаналізовані матеріали лежать у національно-україністичній музично-освітній площині. Історія становлення та розвитку музично-педагогічної освіти є важливою складовою загальної історії педагогіки. Ознайомлення з її розвитком створює умови для системного відтворення вітчизняного історико-педагогічного процесу. Показана діяльність учительських семінарій та інститутів, висвітлені проблеми впровадження загальної музичної освіти в педагогічний процес. На початку XX ст. створювались передумови для професійної підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: *вчитель музики, загальноосвітня школа, музично-педагогічний факультет, музично-педагогічна освіта, педагогічний інститут.*

Summary. Music-pedagogical education is the important component in the development of personality, which determined the choice of the topic. In this article on the basis of the worked out materials historical events have been presented and their peculiarities have been singled out that present the results of the study of the issue of preparation of the teacher of music education at general educational schools in higher educational institutions of Ukraine in the XXth century. The authors have described the main changes that took place in music education during the specified period.

The collected and analyzed materials lie in the national-Ukrainian music-educational plane. The history of the formation and development of music-pedagogical education is an important part of the general history of pedagogy. Familiarity with its development creates conditions for systematic reproduction of the national historical-pedagogical process. The activity of teachers' seminaries and institutes has been shown, the problems of implementation of general music education into the pedagogical process have been highlighted. At the beginning of the 20th century the preconditions for professional training of the music teacher of the general educational schools in higher educational institutions of Ukraine have been created.

Key Words: *teacher of music, general educational school, music-pedagogical faculty, music-pedagogical education, pedagogical institute.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах інноваційного розвитку системи музично-педагогічної освіти в Україні актуалізується вивчення історико-педагогічного досвіду минулого з метою визначення досягнень, уникнення помилок, осмислення сучасних трансформацій. «Двадцять століття увійшло в історію людства як складний суперечливий час, з одного боку – це епоха історичних катаклізмів, національних протиріч, екзистенційної трагедії сучасної людини, а з другого – яскравих злетів в науці, культурі, мистецтві» (Гуральник Н. П., 2007, с. 5). З огляду на це, упродовж останніх років спостерігається посилена увага дослідників у галузі історії педагогіки до періоду ХХ ст., адже, як визначає академік О. Сухомлинська, «події, факти, феномени, які відбувалися тоді, є нашою недавньою історією, коли започатковані там процеси й тенденції є й у нинішньому дискурсі» (Сухомлинська О., 2007, с. 7).

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Останнім часом написано чимало праць, присвячених питанням і проблемам музично-педагогічної освіти та історії музичної педагогіки. Серед них особливе місце займають роботи А. Болгарського, Н. Гуральник, С. Горбенка, В. Кривокуба, Л. Масол, О. Михайличенка, О. Овчарук, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, А. Растрігіної, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Танько, О. Цвігун, К. Шамаєвої та ін. Але, провівши аналіз цих досліджень, можна зробити висновок про недостатнє висвітлення в них питань підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи у вищих навчальних закладах України у ХХ ст.

Формування мети і завдання статті... Мета представленої статті полягає у дослідженні та висвітленні питань підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи у вищих навчальних закладах у ХХ ст. як фактора розвитку музично-педагогічної освіти України. Поставлена мета потребує реалізації першочергового завдання, а саме: дослідити специфіку професійної підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу... На початку ХХ ст. посилюється увага до проблем духовного розвитку особистості засобами музичного мистецтва. Хоча в цей період відбувалося становлення національної системи освіти, однак в Україні на той час, не існувало спеціальних навчальних закладів, які займалися б підготовкою музично-педагогічних кадрів для народних шкіл (Черкасов В. Ф., 2011, с. 43). Важливу роль у започаткуванні й поширенні в Україні на початку ХХ ст. ідей музичної освіти відіграли школи Імператорського Російського Музичного товариства, гуртки та музичні товариства національної української спрямованості міст Києва, Одеси й Полтави, а також школи духовного відомства з їх міцними традиціями хорового співу (Ярова М. В., 2012, с. 325). «Деяку музично-педагогічну підготовку вчителі початкових класів отримували в учительських семінаріях» (Танько Т. П., 1998, с. 5). Випускники цих навчальних закладів, а також особи духовного сану проводили уроки співів, які частково розв'язували проблеми музичного виховання підростаючого покоління (Черкасов, В. Ф., 2011, с. 43).

Визначне місце в музично-педагогічній освіті майбутніх музичних працівників належить заснованій видатним педагогом і композитором М. Лисенком у Києві музично-драматичній школі (1904 р.) (Ярова М. В., 2012, с. 325). «Ця школа заклала фундамент підготовки вітчизняних музично-педагогічних кадрів та була відома на той час своїми педагогічними й просвітницькими ідеями» (Ярова М. В., 2012, с. 330). «Вона ставила за мету надавати вищу художньо-музичну або драматичну освіту і тому за обсягом викладання наближалась до програм Московської та Петербурзької консерваторії, а також музично-драматичного училища Московської філармонії» (Якименко С. І., Желан А. В., 2014, с. 46). У 1917 р. відомий вчений Б. Л. Яворський очолив Київську народну

консерваторію, де на курсах загальної та спеціальної музичної освіти, організованих на базі загальноосвітніх шкіл та самодіяльних гуртків, займалися діти від 6 до 16 років. У народній консерваторії навчалися також педагоги, які підвищували свою музичну кваліфікацію, та музиканти, які отримували педагогічну підготовку (Дмитриєва Л. Г., Черноиваненко Н. М., 1989, с. 22). Після революції 1917 р. в Україні виникає велика проблема нової школи. Розвалилися старі розгалужені системи навчально-виховних закладів, а на їх рештках треба було створити єдину трудову школу. У перші роки після революції розгорнулася інтенсивна робота зі створення кадрів нової держави (Кушка Я. С., 2003, с. 44). У вересні – жовтні 1918 р. у Петрограді (Санкт-Петербург) були організовані перші курси з підготовки вчителів музики для шкіл 1-го та 2-го ступенів (Михайличенко О. В., 1999, с. 223). В Україні 1918 р. представниками музичного товариства при Наркомосі УРСР було вивчено стан викладання співів у навчальних закладах і рекомендовано відкрити педагогічні факультети у вищих педагогічних закладах для підготовки вчителів співів.

На початку 1920-х рр. підготовка здійснювалася на короткострокових курсах музикантів-інструкторів, і тільки музично-драматичний інститут ім. М. В. Лисенка в Києві готував музично-педагогічних працівників спеціальності соціального виховання. «У Києві було організовано Робітничу консерваторію (1928 р.), до якої приймали музично обдарованих робітників, селян та студентів різних вищих закладів і талановитих представників художньої самодіяльності. Цей навчальний заклад органічно увійшов до системи музичної освіти» (Ярова М. В., 2012, с. 331). Історичне значення для розв'язання питання професійної підготовки фахівців із музичного виховання мало рішення учасників конференції, організованої у 1920 р. відділом художньої освіти, які запропонували відкрити інструктивно-педагогічні факультети при консерваторіях та музичних технікумах, де готували б музичних працівників. У зазначений період розпочалася підготовка вчителів музичних шкіл, організаторів музичного виховання в установах соціального виховання, інструкторів для культурноосвітніх закладів (Черкасов В. Ф., 2011, с. 44). Плідно працювали в інститутах народної освіти засновані в 1924 р. циклові предметні комісії, метою яких було дослідження й впровадження нових методів і засобів викладання, поглиблене вивчення поточної навчальної роботи шляхом її спрямування й регулювання (Ярова М. В., 2012, с. 328). Так, наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст. розпочався процес перебудови інструкторсько-педагогічних факультетів. Для підвищення якості підготовки музичних працівників були розроблені нові навчальні плани. Відповідно до їхнього змісту велися пошуки принципів та методів побудови навчальних програм.

У період Великої Вітчизняної війни у зв'язку з окупацією та військовими діями на території України підготовку музично-педагогічних працівників було призупинено, і тільки у 1944–1945 н. р. розпочалася робота з відбудови народної освіти. Незважаючи на слабку матеріально-технічну базу, відсутність інструментарію, кваліфікованих педагогічних кадрів, педагогічні училища почали підготовку вчителів співів. У педагогічних інститутах було введено факультативний курс з музики і співів, засвоєння якого зосереджувалося на оволодінні студентами методики організації в школі дитячого хорового колективу (Черкасов В. Ф., 2011, с. 45).

Починаючи з 50-х років, факультативний курс музики і співів поступово було введено на літературних, фізико-математичних, географічних та історичних факультетах педагогічних інститутів (Черкасов В. Ф., 2011, с. 45).

Новий етап розвитку музично-педагогічної освіти розпочався з 1957 р., коли підготовкою учителів музики і співів почали займатися, окрім педагогічних інститутів Києва, Харкова й Ніжина, Львівський, Запорізький та Херсонський педагогічні інститути. Близько 20 відсотків абітурієнтів зараховували на подвійні спеціальності: «Українська мова, література і співи», «Російська мова, література і співи», «Історія і співи». Із 1960 р. на базі вищеназваних навчальних закладів було створено кафедри музики і співів, викладачі яких здійснювали навчально-виховний процес, займалися концертно-виконавською діяльністю.

Однак стан музичного виховання у восьмирічних та середніх школах на початку 1960-х рр. залишався незадовільним, що було пов'язано, по-перше з тим, що випускники вищеназваних педагогічних інститутів, які отримали подвійну кваліфікацію, основне навчальне навантаження виконували з першої спеціальності та довантажувалися уроками співів або керували хором чи оркестром; по-друге, певний відсоток випускників працював тільки за першою спеціальністю; по-третє, уроки музики і співів вели вчителі-класоводи та вчителі, які мали певні музичні здібності (Черкасов В. Ф., 2011, с. 46).

Відчуваючи гостру потребу в кваліфікованих вчителях музики і співів, Міністерство освіти УРСР порушило питання перед Радою Міністрів УРСР про заснування музично-педагогічних факультетів при педагогічних інститутах та цільову підготовку вчителів цього профілю. За дорученням Міністерства освіти УРСР було створено необхідну навчально-матеріальну базу для відкриття нової спеціальності. За домовленістю з Міністерством культури УРСР здійснено фінансування та визначено план прийому в 100

осіб для підготовки фахівців для педагогічних інститутів у Київській, Харківській, Одеській та Львівській консерваторіях. Таким чином були створені необхідні передумови для відкриття музично-педагогічних факультетів (Черкасов В. Ф., 2011, с.47). Перші вечірні відділення музично-педагогічних факультетів було відкрито згідно з наказом Міністерства освіти УРСР у педагогічних інститутах Києва, Дрогобича, Луганська. Першими педагогічними вузами України, у яких відкрилися музично-педагогічні факультети, були Ніжинський (1961 р.), Київський (1962 р.) і Дрогобицький (1962 р.) педагогічні інститути (Юцевич Ю. С., 2003). Ю. С. Юцевич вказує на ту обставину, що не всі педвузи могли на той час розпочати підготовку вчителів музики, хоч потреба в таких фахівцях була надзвичайно великою. Це пояснюється відсутністю відповідної матеріальної бази, інструментів, достатньої кількості спеціалістів, які б могли викладати у вищій школі. Але вже з 1964 р. до 1968 р. були відкриті нові факультети при педагогічних інститутах Івано-Франківська (1966 р.), Одеси (1966 р.), Вінниці (1968 р.). Надалі почали відкриватися музично-педагогічні факультети в Кіровоградському (1971 р.), Криворізькому (1975 р.), Харківському (1991 р.), Тернопільському (1993 р.) та інших педагогічних інститутах. У вирішенні питань розвитку музично-педагогічної освіти брала участь навчально-методична комісія Міністерства освіти УРСР. Проблеми професійно-педагогічної підготовки розглядалися на Всесоюзному з'їзді вчителів.

У 1970-х рр. на базі Київського державного педагогічного інституту ім. Горького було відкрито факультет підвищення кваліфікації викладачів середніх і вищих навчальних закладів, колективи фахових кафедр співпрацювали з обласними інститутами вдосконалення вчителів. Новою формою професійної підготовки стали факультети громадських професій. У 1980-х рр. викладачами музично-педагогічних факультетів набуто великий досвід застосування активних форм і методів навчання (Черкасов В. Ф., 2011, с.48).

У цей період удосконалюється професійно-педагогічна та науково-методична підготовка педагогічних працівників у провідних наукових центрах, істотно збільшується науковий потенціал фахових кафедр. Для узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду було створено дві опорні кафедри, а саме: хорового диригування та методики музичного виховання на базі Вінницького педагогічного інституту та теорії, історії музики й гри на музичних інструментах на базі Дрогобицького педагогічного інституту. Названі кафедри виконували координуючу роль у системі підготовки вчителів музики.

Висновки ... Розвиток музично-педагогічної освіти у ХХ ст. мав певні досягнення, які не втратили своєї значущості й актуальності в наш час. Вони виступають підґрунтям для її подальшого розвитку в сучасній Україні, оскільки зміст музично-педагогічної освіти не є статичним, він постійно змінюється, ускладнюється та розвивається.

Хронологічний підхід уможливив узагальнення історичного досвіду становлення музично-педагогічної освіти в Україні, починаючи з раннього розвитку музичної освіти, відкриття при ВНЗ музично-педагогічних відділень і факультетів, закінчуючи професійною підготовкою вчителя музики у 80-ті рр. ХХ ст. Водночас питання підготовки вчителя музики в Україні у ХХ ст. потребує більш ґрунтовного вивчення.

Межі даної статті не дозволяють здійснити аналіз усіх джерел, що використовувалися у процесі дослідження окресленої проблеми. Поза увагою залишилися наукові праці вчених другої половини ХХ – початку ХХІ ст., присвячені різним питанням музично-педагогічної освіти та підготовки вчителя музики, які ми будемо аналізувати у наших подальших публікаціях.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Гуральник, Н. П. (2007). *Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті розвитку музичної педагогіки: історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти* [Монографія]. Київ: НПУ. / Huralnyk, N. P. (2007). *Ukrainska fortepianna shkola XX stolittia v konteksti rozvytku muzychnoi pedahohiky: istoryko-metodolohichni ta teoretyko-tekhnologichni aspekty* [Monohrafiia]. Kyiv: NPU [in Ukrainian].
2. Дмитриева, Л. Г., Черноиваненко, Н. М. (1989). *Методика музыкального воспитания в школе* [Учеб. для учащихся пед. уч-щ]. Москва: Просвещение. / Dmytryeva, L. Gh., Chernouvanenko, N. M. (1989). *Metodyka muzykal'nogo vospitaniya v shkole* [Ucheb. dlya uchashhixsya ped. uch-shh]. Moskva: Prosveshhenie [in Russian].
3. Кушка, Я. С. (2003). *Методика музичного виховання дітей* [Навч.-метод. посібник для студ. вищих музичних навчальних закладів I–II рівнів акредитації]. Вінниця: Тірас. / Kushka, Ya. S. (2003). *Metodyka muzychnoho vykhovannia ditei* [Navch. metod. posibnyk dlia stud. vyshchых muzychnых navchalnykh zakladiv I–II rivniv akredytacii]. Vinnycia: Tiras [in Ukrainian].
4. Михайличенко, О. В. (1999). *Нариси з історії музично-естетичного виховання молоді в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)*. Київ: Видавничий центр КДЛІУ. / Mykhajlychenko, O. V. (1999).

Narysy z istorii muzychno-estetychnoho vykhovannia molodi v Ukraini (druha polovyna XIX – pochatok XX st.). Kyiv: Vydavnychy centr KDLU [in Ukrainian].

5. Ростовський, О. Я. (2011). *Теорія і методика музичної освіти*. [Навч.-метод. посібник]. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. / Rostovs'kyj, O. Ja. (2011). *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity*. [Navch. metod. posibnyk]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].

6. Сухомлинська, О. (2007). Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття. *Шлях освіти*, 4, 6–12. / Sukhomlynska, O. (2007). Metodolohiia doslidzhennia istoryko pedahohichnykh realii druhoi polovyny XX stolittia. *Shliakh osvity*, 4, 6–12 [in Ukrainian].

7. Танько, Т. П. (1998). *Музично-педагогічна освіта в Україні*. Харків: Основа. / Tanjko, T. P. (1998). *Muzychno-pedahohichna osvita v Ukraini*. Kharkiv: Osnova. [in Ukrainian].

8. Черкасов, В. Ф. (2011). *Музично-педагогічна освіта України на межі двох тисячоліть* (1991–2010 рр.) [Навч. посібник]. Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД». / Cherkasov, V. F. (2011). *Muzychno-pedahohichna osvita Ukrainy na mezhi dvokh tysyacholit* (1991–2010 rr.) [Navch. posibnyk]. Kirovohrad: TOV «Imeks LTD» [in Ukrainian].

9. Юцевич, Ю. Є. (2003). Витоки підготовки учителів музики в Україні. *Наукові записки*. 2. 102–114. / Jucevych, Ju. Je. (2003). Vytoky pidhotovky uchyteliv muzyky v Ukraini. *Naukovi zapysky*. 2. 102–114 [in Ukrainian].

10. Якименко, С. І., Желан, А. В. (2014). *Становлення та розвиток музичної освіти в Херсонській губернії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)* [Монографія]. (вид. 2-ге, доп. та перероб.). Київ: Видавничий Дім «Слово». / Yakymenko, S. I., Zhelan, A. V. (2014). *Stanovlennia ta rozvytok muzychnoi osvity v Khersonskii hubernii (kines XIX – pochatok XX st.)* [Monohrafiia]. (vol. 2-ghe, dop. ta pererob.). Kyiv: Vydavnychy Dim «Slovo». [in Ukrainian].

11. Ярова, М. В. (2012). *Музична освіта і митці Поділля: минуле і сучасне*. [Монографія]. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г. / Jarova, M. V. (2012). *Muzychna osvita i mytci Podillia: mynule i suchasne*. [Monohrafiia]. Kamianec-Podilskyi: PP Zvoleiko D. H [in Ukrainian].

УДК [378:78] (477.44): 929 Юхновський

UDC [378:78] (477.44): 929 Yukhnovs'kyi

ВОЛОДИМИР СИНИЦІН

кандидат мистецтвознавства, доцент

*(Україна, м. Вінниця, державний педагогічний університет. ім. М. Коцюбинського
вул. Костянтина Острозького, 32)*

VOLODYMYR SINITSYN

Candidate of Art Criticism, Associate Professor

*(Ukraine, Vinnytsa, Vinnytsa State Pedagogical University
named after M. Kotsjubinsky, Kostiantyna Ostrozskoho str., 32)*

Історичні персоналії у процесі формування вищої музичної освіти на Вінниччині: Микола

Миколайович Юхновський (1924 – 1999)

Historical Personalities in the Process of Forming Higher Music Education in Vinnytsia Region:

Mykola Mykolaiovych Yukhnovs'kyi (1924 – 1999)

Анотація. Статтю присвячено висвітленню розбудови основного циклу музично-теоретичних дисциплін для новоствореної галузі вищої музичної освіти при Вінницькому педагогічному інституті ім. М. Островського на засадах сучасної теоретичної науки, в якій музика розглядається як окремий вид свідомості, що відповідає конкретному історичному періоду. Аналіз цього процесу проведено на основі вивчення музично-теоретичної спадщини засновника секції теоретичних дисциплін М. М. Юхновського.

Ключові слова: *музичне мислення, виражальні засоби музичної мови, історичне становлення стильової та жанрової природи музичного мистецтва, культурологічна концепція викладання теоретичних та практичних дисциплін, аксіологічний простір музичного змісту та проблеми сучасної герменевтики.*

Summary. The article deals with the development of the basic cycle of musical-theoretical disciplines for the newly created branch of higher music education at Vinnytsia M. Kotsiubyns'kyi State Pedagogical University on the principles of modern theoretical science, in which music is considered as a separate form of consciousness that corresponds to a particular historical period. Analysis of this process has been conducted on the basis of study of the music-theoretical heritage of the founder of the section of theoretical disciplines M. M. Yukhnovs'kyi.